

SVENSK STANDARD

SS-EN 15898:2011

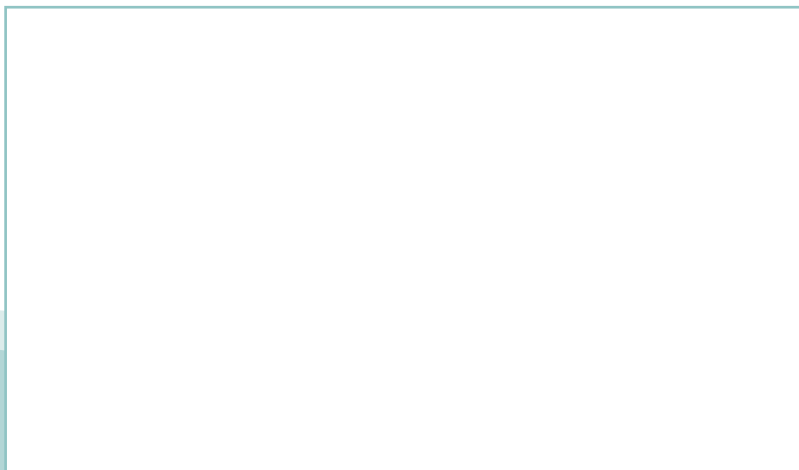

Fastställt/Approved: 2011-10-10
Utgåva/Edition: 1
Språk/Language: svenska/Swedish
ICS: 01.020; 01.040.97; 97.195

Bevarande av kulturarv – Generella termer och definitioner

Conservation of cultural property – Main general terms and definitions

Standarder får världen att fungera

SIS (Swedish Standards Institute) är en fristående ideell förening med medlemmar från både privat och offentlig sektor. Vi är en del av det europeiska och globala nätverk som utarbetar internationella standarder. Standarder är dokumenterad kunskap utvecklad av framstående aktörer inom industri, näringsliv och samhälle och befrämjar handel över gränser, bidrar till att processer och produkter blir säkrare samt effektiviserar din verksamhet.

Delta och påverka

Som medlem i SIS har du möjlighet att påverka framtida standarder inom ditt område på nationell, europeisk och global nivå. Du får samtidigt tillgång till tidig information om utvecklingen inom din bransch.

Ta del av det färdiga arbetet

Vi erbjuder våra kunder allt som rör standarder och deras tillämpning. Hos oss kan du köpa alla publikationer du behöver – allt från enskilda standarder, tekniska rapporter och standardpaket till handböcker och onlinetjänster. Genom vår webbtjänst e-nav får du tillgång till ett lättnavigerat bibliotek där alla standarder som är aktuella för ditt företag finns tillgängliga. Standarder och handböcker är källor till kunskap. Vi säljer dem.

Utveckla din kompetens och lyckas bättre i ditt arbete

Hos SIS kan du gå öppna eller företagsinterna utbildningar kring innehåll och tillämpning av standarder. Genom vår närhet till den internationella utvecklingen och ISO får du rätt kunskap i rätt tid, direkt från källan. Med vår kunskap om standarders möjligheter hjälper vi våra kunder att skapa verklig nytta och lönsamhet i sina verksamheter.

Vill du veta mer om SIS eller hur standarder kan effektivisera din verksamhet är du välkommen in på www.sis.se eller ta kontakt med oss på tel 08-555 523 00.

Standards make the world go round

SIS (Swedish Standards Institute) is an independent non-profit organisation with members from both the private and public sectors. We are part of the European and global network that draws up international standards. Standards consist of documented knowledge developed by prominent actors within the industry, business world and society. They promote cross-border trade, they help to make processes and products safer and they streamline your organisation.

Take part and have influence

As a member of SIS you will have the possibility to participate in standardization activities on national, European and global level. The membership in SIS will give you the opportunity to influence future standards and gain access to early stage information about developments within your field.

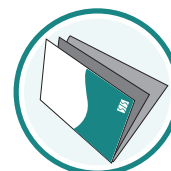
Get to know the finished work

We offer our customers everything in connection with standards and their application. You can purchase all the publications you need from us - everything from individual standards, technical reports and standard packages through to manuals and online services. Our web service e-nav gives you access to an easy-to-navigate library where all standards that are relevant to your company are available. Standards and manuals are sources of knowledge. We sell them.

Increase understanding and improve perception

With SIS you can undergo either shared or in-house training in the content and application of standards. Thanks to our proximity to international development and ISO you receive the right knowledge at the right time, direct from the source. With our knowledge about the potential of standards, we assist our customers in creating tangible benefit and profitability in their organisations.

If you want to know more about SIS, or how standards can streamline your organisation, please visit www.sis.se or contact us on phone +46 (0)8-555 523 00

Europastandarden EN 15898:2011 gäller som svensk standard. Standarden fastställdes 2011-10-10 som SS-EN 15898:2011 och har utgivits i engelsk språkversion. Detta dokument återger EN 15898:2011 i svensk språkversion. De båda språkversionerna gäller parallellt.

The European Standard EN 15898:2011 has the status of a Swedish Standard. The standard was approved and published 2011-10-10 as SS-EN 15898:2011 in English. This document contains a Swedish language version of EN 15898:2011. The two versions are valid in parallel.

© Copyright/Upphovsrätten till denna produkt tillhör SIS, Swedish Standards Institute, Stockholm, Sverige. Användningen av denna produkt regleras av slutanvändarlicensen som återfinns i denna produkt, se standardens sista sidor.

© Copyright SIS, Swedish Standards Institute, Stockholm, Sweden. All rights reserved. The use of this product is governed by the end-user licence for this product. You will find the licence in the end of this document.

Uppllysningar om sakinnehållet i standarden lämnas av SIS, Swedish Standards Institute, telefon 08-555 520 00. Standarder kan beställas hos SIS som även lämnar allmänna uppllysningar om svensk och utländsk standard.

Information about the content of the standard is available from the Swedish Standards Institute (SIS), telephone +46 8 555 520 00. Standards may be ordered from SIS, who can also provide general information about Swedish and foreign standards.

Denna standard är framtagen av kommittén för Bevarande av kulturarv, SIS/TK 479

Har du synpunkter på innehållet i den här standarden, vill du delta i ett kommande revideringsarbete eller vara med och ta fram andra standarder inom området? Gå in på www.sis.se - där hittar du mer information.

Innehåll

Förord	4
Inledning.....	5
1 Omfattning	8
2 Normativa hänvisningar	8
3 Termer och definitioner	8
3.1 Termer för kulturarv	8
3.2 Termer för tillstånd.....	9
3.3 Termer för kulturvård.....	10
3.4 Termer för förebyggande konservering.....	11
3.5 Termer för aktiv konservering och restaurering.....	12
3.6 Termer för planering och dokumentation.....	14
Litteraturlista.....	16
Index (svenska).....	21

SS-EN 15898:2011 (Sv)

Förord

Denna Europastandard har utarbetats av CEN/TC 346 "Conservation of cultural property". Sekretariatet hålls av UNI.

Denna Europastandard ska ges status av nationell standard, antingen genom publicering av en identisk text eller genom ikraftsättning senast april 2012, och motstridande nationella standarder ska upphävas senast april 2012.

Enligt CEN/CENELECs interna bestämmelser ska följande länder fastställa denna Europastandard: Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Island, Italien, Kroatien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Makedonien, Malta, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Rumänien, Schweiz, Serbien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Ungern och Österrike.

Det bör uppmärksammas att vissa beståndsdelar i denna Europastandard möjligen kan vara föremål för patenträtter. CEN (och/eller CENELEC) ska inte hållas ansvarig för att identifiera någon eller alla sådana patenträtter.

Inledning

Allmänna observationer

Denna standard är en del av en serie standarder som utvecklas av CEN/TC 346 Bevarande av kulturarv. Den innehåller termer och definitioner för ett urval allmänna begrepp som används inom kulturvård. Standarden syftar till att öka förståelsen för kulturarv och uppmuntra till samarbete mellan alla som ansvarar för eller har intresse av kulturarv. Behovet av en överenskommelse kring och klarläggning av ord som används inom konserveringsområdet har ökat. En sådan kartläggning är nödvändig för att förhindra begreppsförvirring och för att säkerställa att det som en person menar med ett ord överensstämmer med den betydelse som en annan person lägger i ordet¹⁾. Definitionerna av begreppen bidrar även till att ord och termer används konsekvent inom övriga CEN/TC 346-standarder, vilka endast definierar de begrepp som är specifika för varje individuell standard.

Alla CEN/TC 346-standarder fokuserar på materiellt kulturarv, men alla kulturella objekt har även immateriella aspekter. Bevarande av de materiella aspekterna tar även hänsyn till de immateriella aspekterna.

Materiellt kulturarv omfattar både fasta objekt (t.ex. byggnader och strukturer) och flyttbara föremål (t.ex. arkivdokument och konstföremål)²⁾. Personer som arbetar inom dessa två breda områden tenderar att använda en del kulturvårdstermer på något olika sätt; vissa ord som används inom ett område används inte inom det andra. Detta försök att skapa en enhetlig terminologi kan kräva en del kompromisser. Arbetet återspeglar nuvarande användning, men det är möjligt att alla definitioner inte passar lika bra för både fast och flyttbart kulturarv.

Termerna som presenteras har valts ut av professionella aktörer som arbetar med flyttbart och fast kulturarv. Övriga delar av vårt kulturarv, som landskap, parker och trädgårdar omfattas inte av standardens terminologi, inte heller outgrävda arkeologiska fyndplatser eller det digitala kulturarvet. Arbetet med dessa delar av kulturarvet utförs inom andra ramverk och standardkommittéer.

Utvecklingen av denna standard

Denna standard är resultatet av fyra års samråd, inom ramen för CEN, mellan europeiska experter på bevarandeområdet. Personer som utses av nationella standardiseringsorgan, tillsammans med kollegor på nationell nivå, har hjälpt till med att förfina den ömsesidiga förståelsen och att förbättra definitionerna.

De konventioner som använts är de som rekommenderas i dokumenten *CEN/CENELEC Interna bestämmelser – Del 3*, ISO 704 och ISO 10241:1992³⁾. Endast substantiv definieras, inte verb eller adjektiv. Varje definition syftar till att utgöra en kortfattad sammanfattning av begreppet så som det används inom konserveringsområdet. Vid behov har anmärkningar och exempel lagts till. Varje definition ska i möjligaste mån kunna ersätta tillhörande term då den infogas i en relevant mening.

Denna standard har godkänts i de tre officiella CEN-språken (engelska, franska och tyska) på basis av ett arbetsdokument som författats på engelska. Några termer saknar en direkt motsvarighet på andra språk och i sådana fall används en längre omskrivning för att tydliggöra begreppet.

Denna första CEN-terminologistandard på kulturvårdsområdet kan inte förväntas lösa alla problem och heller inte skapa allmän konsensus. Precis som alla standarder kommer den att förändras efter återkoppling från dem som använder den och som resultat av förändrade arbetssätt, liksom av språkförändringar som sker under årens lopp.

---

1) Se litteraturlistan [35] och [36].

2) Denna distinktion kan ibland vara något grov. En väggmålning kan vara förankrad på en byggnad ena dagen, men flyttas till ett konstmuseum nästa dag. De flesta byggnader är fasta, men det finns museer till vilka byggnader har flyttats.

3) Se litteraturlistan [59], [60] och [61].

SS-EN 15898:2011 (Sv)

Svensk anmärkning: Denna standard är för närvarande under revision, vilket dels kommer leda till smärre förändringar av några definitioner, dels tillkomst av fler termer.

Användarna uppmanas att föreslå förbättringar till sina nationella standardiseringsorgan. Kommentarer sammanställs för användning i nästa utgåva, för vilken ytterligare termer redan samlas in.

Referenser och källor

Referenser för innebörden i vanliga engelska ord som används i definitionerna följer det etablerade användningssättet⁴⁾. Många källor som anges i litteraturlistan har varit värdefulla för att styra utvecklingen av definitionerna, framför allt de dokument och riktlinjer som etablerats av internationella branschorganisationer.

Sedan 1964 har Venedigdokumentet och senare Burradokumentet varit vägledande för reflektion och vidare utveckling av termer och praxis som används inom konservering och restaurering, framför allt när det gäller byggnadsminnen [built heritage] och områden av historiskt intresse [historic environment]⁵⁾. Definitionerna av fyra begrepp som presenteras här (*konservering*, *förebyggande konservering*, *aktiv konservering* och *restaurering*) har utvecklats parallellt med dem i ICOM-CC [7] och har därmed mycket gemensamt, men är inte identiska. I ICOM-CC-terminologin används *konservering* som ett paraplybegrepp, men i några europeiska länder och organisationer används termparet *konservering-restaurering* i dag på ett sätt som innebär att *restaurering* är synonymt med *konservering*. Det bör även noteras att ICOM-CC-definitionerna primärt används för flyttbart kulturarv.

I vissa europeiska länder har några av begreppen som definieras i den aktuella standarden (t.ex. *kulturarv*, *förändring* och *restaurering*) en officiell eller rättslig innebörd som kan variera mellan dessa länder. De flesta länder inom EU har i sina nationella bestämmelser införlivat EU-direktiv för olaglig handel med och export av kulturarv. Några av dessa direktiv innehåller översättningar av vissa gemensamma begrepp och deras definitioner⁶⁾, vilka kan avvika från de definitioner som anges här. I den här standarden har *kulturarv* valts i stället för *kulturell egendom* som har en smalare betydelse i vilken ägandeskap ingår.

Praxis för bevarandearbete

Det praktiska bevarandearbetet varierar mellan olika länder och kulturer världen över. Beslutsfattandet inom bevarandearbetet är sällan okomplicerat⁷⁾. Det finns en mängd faktorer som måste beaktas. Några av dem identifieras i samband med tillståndsundersökningen, andra bestäms av deras "betydelse", ytterligare andra härleds från sammanhanget och det aktuella användningssättet eller på basis av upptäckter som gjorts under arbetets gång. Detta dokument får inte ersätta professionella bedömningar inför beslutsfattande, vilka ofta sker i samarbete med andra, och med stöd av lämplig utbildning, kompetens och erfarenhet samt relevanta kvalifikationer.

Lagar och bestämmelser i vissa CEN-medlemsländer kan omfatta specifika regler för professionella kvalifikationer och/eller metoder för kontroll av ingrepp. Dessutom har olika internationella och nationella organisationer utvecklat professionella kvalifikationer, standarder och riktlinjer som i allt högre grad hjälper till att identifiera vilka som kan bidra till att fatta och implementera beslut om bevarandeåtgärder.

---

4) Se litteraturlistan [44].

5) Se litteraturlistan [9] och [14].

6) Rådets direktiv 93/7/EEG av den 15 mars 1993 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium.

Rådets förordning (EG) nr 116/2009 av den 18 december 2008 om export av kulturföremål.

7) Se litteraturlistan [30], bild 3.5.

I vissa länder kan termen *restauration* avse hela konserveringsprojektet, antingen för att bibehålla ett befintligt tillstånd eller för att etablera ett tidigare tillstånd.

Dokumentets struktur och hur det ska användas

Arrangemanget av termerna återspeglar hur de flesta professionella aktörer arbetar med bevarandet av kulturarv. Basen utgörs av överväganden om vad som ska bevaras samt dess betydelse och tillstånd. Konserveringstermerna återspeglar grundläggande principer och är uppdelade på kategorier som å ena sidan identifierar förebyggande åtgärder och å den andra aktiva åtgärder och restaureringsingrepp. Termer som *återställning* och *renovering* ligger på gränsen för vad som betraktas som konservering, beroende på i vilken grad de följer de grundläggande principerna, som exempelvis hänsyn till belägg. Dokumentationen av alla faser av konserveringen är en viktig del av den övergripande konserveringsplaneringen.

För att göra strukturen mer tillämpbar, tillhandahålls ett alfabetiskt index (på de tre språken) som läsarna först kan använda, speciellt om de söker en bestämd term. Mot bakgrund av det ofta komplexa och mångfacetterade bevarandearbetet ska grupperingen av termerna inte betraktas som given, även om förhoppningen är att många finner den användbar. För att erhålla bättre konsekvens och för att underlätta korsreferenser markeras termer som återfinns på annat ställe i standarden med **fet** stil.

SS-EN 15898:2011 (Sv)

1 Omfattning

Denna Europastandard definierar de huvudsakliga generella begrepp som används inom kulturvård, där termer med bredare betydelse särskilt uppmärksammas.

2 Normativa hänvisningar

Gäller ej.

3 Termer och definitioner

För tillämpning av detta dokument gäller de termer och definitioner som följer nedan.

3.1 Termer för kulturarv

3.1.1

kulturarv

cultural heritage (en)

materiella och immateriella **objekt** av **betydelse** för samtida och framtida generationer

3.1.2

materiellt kulturarv

tangible cultural heritage (en)

fysisk manifestation av **kulturarv**

ANM. 1 till termpost: Materiellt kulturarv kan vara fast eller flyttbart.

3.1.3

objekt

object (en)

enskild manifestation av **materiellt kulturarv**

ANM. 1 till termpost: Termen *objekt* används i denna standard för **kulturarv**, både fast och flyttbart. I vissa professionella sammanhang används andra termer, t.ex. *artefakt, kulturgods, föremål, helhet, plats, byggnad, struktur*.

3.1.4

samling

collection (en)

grupp av objekt med gemensam kontext/**betydelse**

ANM. 1 till termpost: Termen *samling* används huvudsakligen för flyttbart **kulturarv**. För fast kulturarv används andra termer, t.ex. *historisk helhet, historisk plats, konserveringsområde, historisk trädgård*.

3.1.5

värde

value (en)

aspekt av den **betydelse** som individer eller ett samhälle tillskriver ett **objekt**

ANM. 1 till termpost: Värden kan vara av olika typ, t.ex. konstnärligt, symboliskt, historiskt, socialt, ekonomiskt, vetenskapligt, teknologiskt värde.

ANM. 2 till termpost: Det tillskrivna värdet kan förändras beroende på omständigheterna, t.ex. hur bedömningen görs, sammanhanget och tidpunkten. Värdet bör alltid anges tillsammans med dess bedömningskriterier.

3.1.6

signifikans

betydelse

significance (en)

en kombination av alla **värden** som tillskrivits ett **objekt**

Svensk anmärkning: I denna standard används termerna **signifikans** och **betydelse** parallellt som motsvarigheter till den engelska termen *significance*.

3.1.7

autenticitet

authenticity (en)

den omfattning i vilken ett **objekts** identitet överensstämmer med dess tillskrivna egenskaper

ANM. 1 till termpost: Termen autenticitet ska inte förväxlas med termen originalitet.

3.1.8

kontext

context (en)

tidigare, samtida och framtida sammanhang som påverkar **signifikansen/betydelsen**

ANM. 1 till termpost: Kontexten avser de omständigheter, materiella och immateriella, under vilka ett objekt har skapats, byggts, använts, dyrkats, hittats, grävts ut, förvarats, presenterats med mera.

3.2 Termer för tillstånd

3.2.1

tillstånd

condition (en)

ett **objekts** fysiska skick vid en bestämd tidpunkt

ANM. 1 till termpost: Bedömningen av ett objekts tillstånd beror på kontexten och därmed även på anledningen till att bedömningen genomförs.

Svensk anmärkning: Tillstånd i det här sammanhanget ska inte förväxlas med tillstånd i betydelsen 'lov till åtgärd'.

3.2.2

miljö

environment (en)

ett **objekts** omgivning, där vissa aspekter kan påverka dess **tillstånd**

ANM. 1 till termpost: Sådana aspekter kan vara av mänsklig, fysisk, kemisk, biologisk eller klimatmässig karaktär.

3.2.3

integritet

integrity (en)

den utsträckning i vilken ett **objekt** är fysiskt eller konceptuellt intakt

3.2.4

förändring

alteration (en)

en rändring av ett objekts **tillstånd**, positiv eller negativ samt avsiktlig eller inte

3.2.5

defekt

defect (en)

ofullkomlighet hos ett **objekt** på grund av dess tillkomst eller tillverkningsprocess, eller på grund av inneboende egenskaper hos de material som använts

ANM. 1 till termpost: På franska används *malfaçon* inom området byggnadsvård för en produktionsdefekt hos ett **objekt**.

3.2.6

åldrande

ageing (en)

naturlig **förändring** över tid